

ULL

**SKÖRD &
HANTERING**

Innehåll

Ullmarknaden i Sverige

Vilken ull till vilket användningsområde

Att klippa vid rätt tidpunkt

Förberedelser inför klippning

Vikten av en bra klipplats

Klippning och ullhantering

Paketering och förvaring

Genom att producera en så bra ull som möjligt blir ullen en produkt som är attraktiv för industrin.

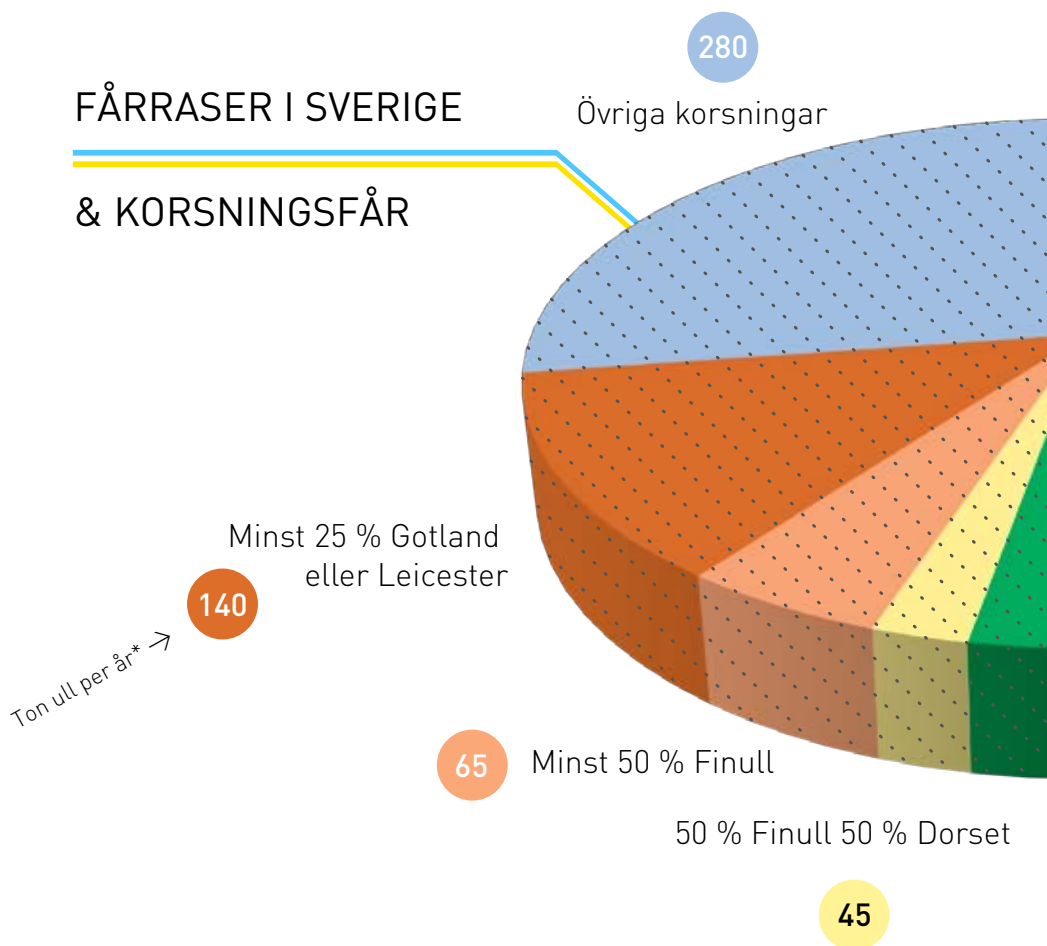
Varje ras har sin specifika ull.

Olika ull har olika egenskaper och användningsområden.

Ullens kvalitet beror dels på framavlade egenskaper, men kan också till stor del styras genom skötsel och god hantering vid klippning och sortering.

Ullmarknaden i Sverige

*Siffrorna är ungefärliga, vi samlar data för en förbättrad prognos

Antal = skattad population av vuxna + lamm enl. samma princip

GOTLANDSFÅR

Antal: ca 150 000

Uppskattad ullproduktion: 350 ton

Färg: gråtoner, från ljusgrått till mörkgrått

Struktur: lockig, silkig och glansig med tydliga staplar

Micron: 30–45

Lämplig till: tovning, stickning, vävning, inredning och mattor, slitstarka produkter, lager 2-3 plagg

Spinnegenskaper: Gotlandsull med tillräcklig bottenull ger en fin och spinnbar ull. Ger ett mycket vackert och slitstarkt garn med djup. Gotlandsull kan också blandas med finull eller korsningsull för en bra spinnkvalitet.

FINULLSFÅR

Antal: ca 27 000

Uppskattad ullproduktion: 60 ton

Färg: enfärgat vit, svart eller brun

Struktur: finfibrig, mjuk och krusig med glans

Micron: 25–35

Lämplig till: stickning, tovning, kropps nära plagg, barnkläder, pläddar, lager 1–2 plagg

Spinnegenskaper: ger ett mjukt, elastiskt och lite glansigt garn

---

GUTEFÅR

Antal: ca 12 000

Uppskattad ullproduktion: 25 ton

Färg: vit, grå, gråbrun till svart

Struktur: Ullen består av flera fibertyper, bottenull, täckhår och mörghår. Mjuk till grov beroende på graden av bottenull, täckhår och mörghår.

Micron: 25–55 (bottenull=mjukare fibrer, täckhår=lite grövre fibrer)

Lämplig till: mattor, raggsockar, konstvävnader, tweedyger, vadmal, lager 3 plagg

Spinnegenskaper: lättspunnet och ger ofta ett grovt och slitstarkt stick- och vävgarn

SUFFOLK

Antal: ca 6 000

Uppskattad ullproduktion: 15 ton

Färg: beige

Struktur: vaddig, mjuk till medelgrov

Micron: 25–35

Lämplig till: stoppning och fyllning, lager 3 plagg

Spinnegenskaper: ger ett bulkigt och stunsigt garn

ALLMOGEFÅR

Antal: ca 20 000

Uppskattad ullproduktion: 35 ton

Färg: varierar från vitt över gråa toner till svart men också olika bruna toner

Struktur: varierar mellan raser och individer

Micron: 25–45 (bottenull=mjukare fibrer, täckhår=lite grövre fibrer)

Lämplig till: yovning, stickning, vävning, beklädnad, vadmal, mattor och inredningstextil, lager 2–3 plagg

Spinnegenskaper: från mjuka stickgarner till vävgarner med struktur och styrka, beroende på andelen täckhår och bottenull

---

TEXEL

Antal: ca 10 000

Uppskattad ullproduktion: 25 ton

Färg: vit

Struktur: voluminös och bulkig med stuns, filter sig in

Micron: 25–35

Struktur: vaddig, mjuk till medel samt lätt grov.

Lämplig till: stoppning, fyllning och isolering, lager 3 plagg

Spinnegenskaper: ger ett bulkigt, stunsigt och slitstarkt garn

LEICESTER

Antal: ca 6 500

Uppskattad ullproduktion: 15 ton

Färg: vit

Struktur: lockig och glansig gobelängull

Micron: 30–45

Lämplig till: slitstarka garner, stick- och broderigarn, vävning, spetsstickade plagg som sjalar mm, lager 2–3 plagg

Spinnegenskaper: Ger ett glansigt och starkt garn.

Lämplig att blanda med andra fibrer för olika garnkvaliteter och användningsområden.

JÄMTLANDSFÅR

Antal: ca 1 400

Uppskattad ullproduktion: 3 ton

Färg: ofta vit men även grå, brun och svart kan förekomma

Struktur: finfibrig och mjuk

Micron: 17–25

Lämplig till: kropps nära plagg, stickning, tovning, lager 1–2 plagg

Spinnegenskaper: ger ett mycket mjukt och följsamt garn

RYAFÅR

Antal: ca 4 000

Uppskattad ullproduktion: 10 ton

Färg: enfärgat vit, brun, svart eller grå

Struktur: Långa glansiga och starka fibrer bestående av vattenavvisande täckhår och finfibrig värmande bottenull. Staplarna kan även separeras i täckhår och bottenull för att få olika garnkvaliteter för olika produkter.

Micron: 29–50 (bottenull=mjukare fibrer, täckhår=lite grövre fibrer)

Lämplig till: Slitstarka och vattenavvisande produkter.

Ullen lämpar sig särskilt väl till slitstarka garner, broderigarn, vävning, strumpor, ragsockor och vantar, tröjor och ytterplagg som kappor/ jackor och inredningsprodukter.

Spinnegenskaper: ger ett glansigt och mycket starkt garn

ÖVRIGA RASER

Antal: ca 8 000

Uppskattad ullproduktion: 16 ton

Färg: varierar, men ofta vit

Struktur: varierande typ och kvalitet

Micron: ca 30 och uppåt

Lämplig till: vadmal, tovning, stickning, mattor,
lager 2-3 plagg m.m.

Spinnegenskaper: blandade, beroende på dominerande
ras

KORSNING MINST 50 % TEXEL

Antal: ca 78 000

Uppskattad ullproduktion: 150 ton

Färg: ofta vit

Struktur: varierande typ och kvalitet

Micron: 27-35

Lämplig till: stoppning, fyllning, lager 2 - 3 plagg m.m.

Spinnegenskaper: ger ofta ett bulkigt och stunsigt garn

KORSNING FINULL X DORSET (FINDOR)

Antal: ca 23 000

Uppskattad ullproduktion: 45 ton

Färg: vit, svart, brun samt skäckig

Struktur: mjuk, glansig och slitstark

Micron: 30-45

Lämplig till: stickade plagg och tyger, lager 2-3 plagg

Spinnegenskaper: relativt mjukt men starkt garn

MINST 50 % FINULL

Antal: ca 32 000

Uppskattad ullproduktion: 65 ton

Färg: mestadels vit

Struktur: ofta mjuk och med glans, slitstark

Micron: 27–35

Lämplig till: stickning, vävning, tovning, lager 2–3 plagg

Spinnegenskaper: Relativt mjukt och med viss glans. Ger ett starkt garn med bra kvalitet.

KORSNING MINST 25 % GOTLAND EL LEICESTER

Antal: ca 70 000

Uppskattad ullproduktion: 140 ton

Färg: från vitt till olika gråtoner

Struktur: varierande men ofta glansig och slitstark

Micron: 30 och uppåt

Lämplig till: tovning, stickning, vadmal, inredning och mattor, lager 2-3 plagg

Spinnegenskaper: ger ett glansigt och starkt garn

ÖVRIGA KORSNINGAR

Antal: ca 140 000

Uppskattad ullproduktion: 280 ton

Färg: ofta vit

Struktur: varierande typ och kvalitet

Micron: 30 och uppåt

Lämplig till: varierande beroende på vilken ras som dominerar

Spinnegenskaper: blandade, beroende på dominerande ras

ANTAL FÅR OCH LAMM

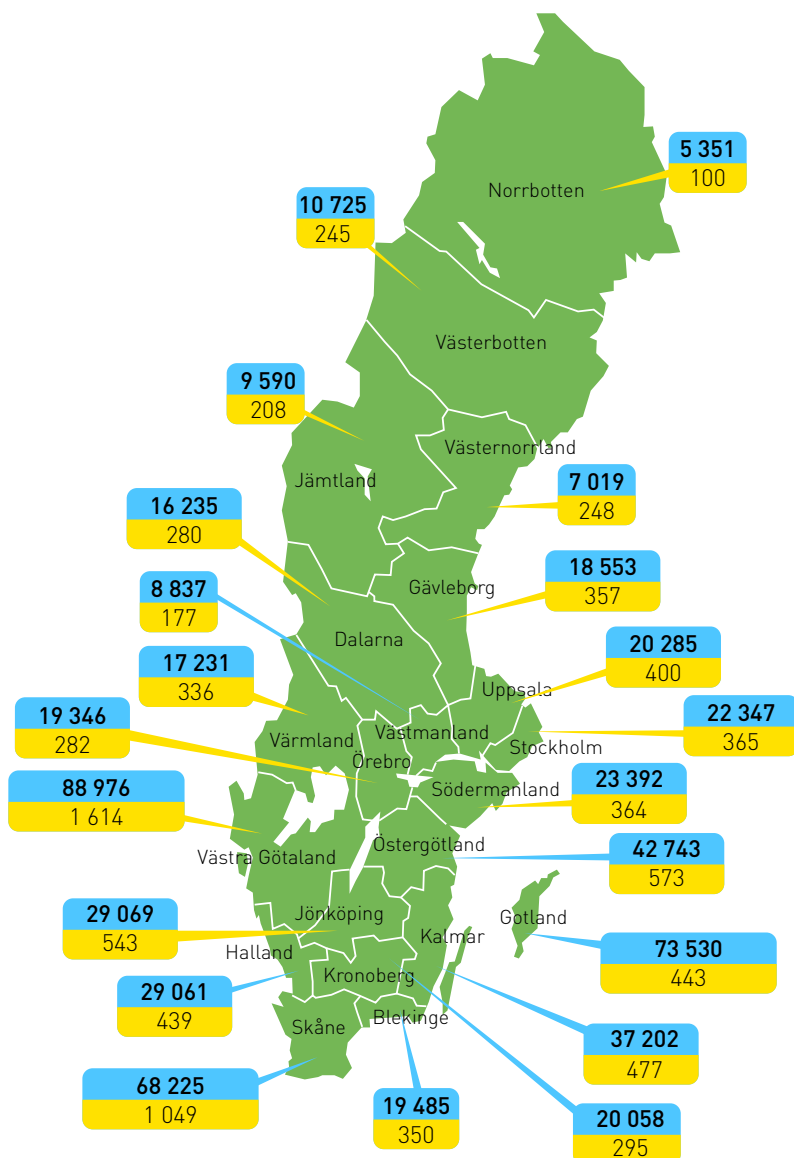
I HELA LANDET

587 260

9 145

Antal får i länen och

antal besättningar

Jordbruksverkets statistik från juni 2018.

Vilken ull till vilket användningsområde

Olika ull har olika egenskaper och användningsområden. Det finns skillnader mellan raser och mellan tacka/lamm (yngre och äldre djur). Ullens kvalitet beror också på djurets kondition, stallhygien, betesvegetation, klipptidpunkt, sommar- eller vinterull, fiberlängd med mera.

Vad kan man som djurägare göra för att öka ullens värde?

SOMMARTID - Bra och rent bete utan kardborrar, tistlar eller annat som gör ullen skräpig och kan sätta ner värdet på ullen vid ”ullskörd”.

VINTERTID - Bra foderhäckar där djuren inte får nacke och rygg full av grovfoder. Tänk på att ha ett välströat stall med bra ventilering. Ha helst inte kutterspån, hackad halm eller torv som strö för det fastnar lätt i ullen.

Att klippa vid rätt tidpunkt

För att underlätta klippningen och kunna skörda en så bra ull som möjligt är det viktigt att klippa fåren vid rätt tidpunkt. Att klippa fåren två gånger per år är att föredra. Att klippa fåren en gång per år ger visserligen en längre fiberlängd, men på bekostnad av att den ofta blir allt för tovig och skräpig för att kunna användas av textilindustrin. Den ull som klipps på hösten är renare och oftast av bättre kvalitet än vårullen och ger därmed ett högre pris.

En bra grundregel för när fåren ska klippas är ca 6 veckor innan lamning och innan betäckning. Du ska aldrig klippa ett får för nära eller under lamning, inte heller under digivning eller sjukdom. Tackans välmående och roll som lammproducent går alltid före ullen.

Tänk på att planera och boka din klippare i god tid.

Förberedelser inför klippning

För att underlätta och effektivisera arbetet vid klippning och ullhantering måste vissa förberedelser göras. Ju bättre förberedd fårägaren är, ju enklare blir arbetet för både fårägare, medhjälpare, klippare, ullhanterare och får.

TORR ULL

Vid klippning ska fåren vara helt torra i ullen. Blöt ull ökar risken för skador hos både klippare och får. Då blöt ull är tung drar den i skinnet vilket ökar risken för klippskador. Klippplatsen blir också blöt och därmed hal och det blir svårare för klipparen att hantera fåren, vilket ökar risken för klippskador på fåret och kan även ge skador på klipparen. Att klippa får är ett fysiskt krävande jobb, och att stå och bli blöt och kall ökar risken för muskelskador. Utöver detta går en blöt ull inte att sortera och packa ordentligt och ullen riskerar att mögla i säckarna.

Tänk därför på att ta in fåren i god tid inför klippningen så att de verkligen är torra. Beroende på årstid, väder, ras, fårhus med mera, kan tiden det tar för ett får att torka variera från 1 dygn till över en vecka.

INFÅNGADE OCH TOMMA FÅR

Inför klippningen ska fåren vara infångade och tomma i magen.

Se till att fåren är infångade och på plats i god tid före klippningen och att de är utan foder innan klippningen. Om ett får har för mycket mat i magen vid klippning så trycker vommen mot lungorna när det sitter ner. Fåret kan få svårt att andas, upplever obehag och tenderar att sparka mer. Detta gör arbetet svårare för klipparen och ökar såklart skaderisken för både klippare och får. Dessutom hålls klippfålla och klippplats mycket renare om fåren är tomma i magen. Så snart fåren är klippta och klara kan de få fri tillgång till foder igen.

SORTERADE FÅR

Då ullen ska tas omhand underlättas arbetet mycket om fåren redan innan klippning är sorterade efter färg och ras. Tänk på att alltid klippa de vita djuren först. Lite vit ull bland den färgade gör inte så mycket, medan en liten tuss färgad ull bland den vita kan förstöra hela säcken eller ullbalen. Tänk även på att skilja mellan ull från olika raser samt om det är tack eller lammull. Ju bättre sorterat innan, ju enklare kommer ullhanteringen att vara, och ju bättre betalt för ullen får man.

Vikten av en bra klipplats

En bra klipplats gör klippningen enklare och effektivare, ull renare och jobbet för fårägaren lättare. Det behöver inte kosta mer än några träskivor och lite funderande. En bra klipplats ska vara tillräckligt stor, ha ett bra underlag och bra ljus, samt inte vara placerad i drag. Fåren ska finnas i nära anslutning till klipplatsen och vara lätta för klipparen att hämta. De får gärna vara i en hämtfålla, ibland kan det även fungera bra att använda sig av en ränna och en vågbur. Hämtfållan bör vara ca 2*2 m och ha en självstängande grind. En självstängande grind går enkelt att fixa med hjälp av en vanlig öppningsbar fårgrind och en bagagestropp eller en gammal cykelslang. Golvet i fållan ska vara lätt att hålla rent och helst bestå av ett spaltgolv.

Klipplatsen får ej vara placerad i ströbädd, på ojämnt eller lutande underlag. Är underlaget något ojämnt kan en stabil träskiva hjälpa. En masonitskiva med baksidan uppåt är mycket bra som klippunderlag och enkel att hålla ren. Takhöjden måste vara minst 2,4 m (för uppsättning av klippmaskinen) och det ska finnas bra belysning.

Fåren ska helst kunna ta sig enkelt till och från klipplatsen utan att riskera att springa på klipparen. Det är också bra och smidigt om ullhanteringen kan ske i nära anslutning till klipplatsen. Fundera på hur det ser ut hos just dig och var klipplatsen bör placeras.

Prata med din klippare för att få råd och tips om vad som funkar hos just dig.

ULLHANTERINGEN PLATS

En plats för ullhantering ska finnas i nära anslutning till klipplatsen. Ett bra sorteringsbord underlättar sorteringen och är enkelt att fixa själv. Ett sorteringsbord består av ett galler eller ribbor där ullen ligger kvar ovanpå medan dubbelklipp och småskräp ramlar igenom. Ett vanligt kompostgaller kan vara en snabb lösning. Vid ullhanteringen ska även räfsa och sopkvast finnas till hands för att enkelt kunna hålla klipplatsen ren. Tänk också på att det ska finnas tillräckligt med säckar för att packa ullen i, samt penna för att märka upp säckarna med innehåll. (Skriv gärna datum, fårras, färg samt om det är tack- eller lammull i säcken).

MEDHJÄLPARE

Fundera på om du behöver medhjälpare inför klippningen och i så fall hur många personer du behöver. Tänk på att det kan behövas någon som får fram fåren till hämtfållan, men också någon som ska hinna med att ta hand om ullen när den är klippt. Ju bättre förberedelser du gjort, ju lättare kommer arbetet att vara under klippning och ullhantering.

CHECKLISTA INFÖR KLIPPNING

- Torra, infångade och tomma får
- Sortera får efter färg och ras
- Bra klipplats och hämtfålla
- Bra trafik för fåren
- Ullhanteringsplats med sorteringsbord, räfsa, sopkvast och säckar att packa ullen i
- Tillräckligt med medhjälpare
- Gott fika;)

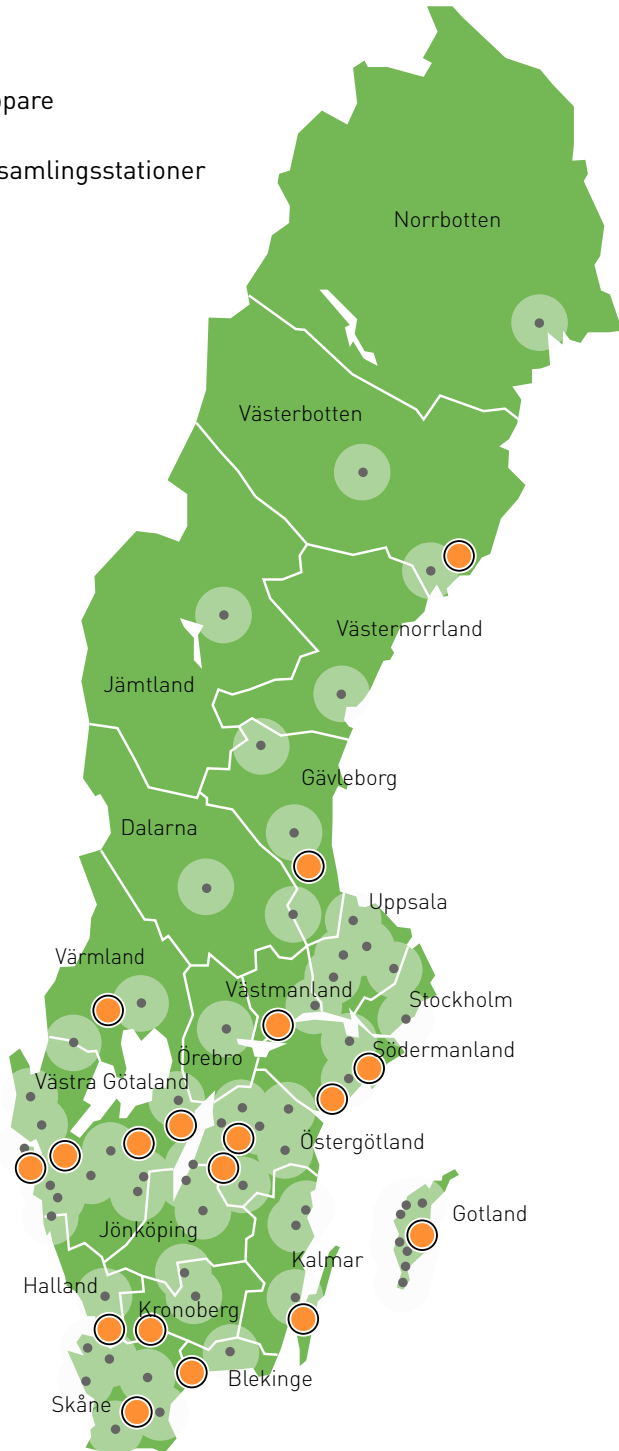

Fårklippare

Ulluppsamlingsstationer

Klippning och ullhantering

Nu är det dags att klippa fåren och ta hand om ullen!
Har du gjort alla förberedelser kommer detta gå smidigt.

Under klippningen, se till att trafiken av får fungerar och att det alltid finns får i hämtfållan för fårklipparen att hämta.

Vid klippning sorterar fårklipparen bort bukullen. Se till att räfsa denna åt sidan så att den inte blandar sig med resten av fällen. När fårklipparen är färdig, ta hela fällen och lägg upp på sorteringsbordet, räfsa sedan snabbt av klipplatsen från eventuella småtussar och skräp. Ju renare klipplatsen hålls, desto enklare blir ullhanteringen. Plocka bort eventuellt skräp, skit, svans och/eller lårull från fällen på sorteringsbordet och skaka den sedan över sorteringsbordet så att eventuella dubbelklipp faller ur.

CHECKLISTA UNDER KLIPPNING

- Håll koll på trafiken
- Håll klipplatsen ren
- Plocka bort skräp från ullen
- Paketera ullen
- Glöm inte att märka upp säckarna

Paketering och förvaring

Packa ullen på av köpare angivet sätt och kom ihåg att märka upp säckarna väl med innehåll. Skriv gärna datum, fårras, färg samt om det är tack- eller lammull i säcken.

Förvara aldrig ullen i plasticsäck. Pappsäckar är bra att packa ullen i. Ibland vill köparen ha tidningspapper mellan varje fäll men det varierar. Rådgör gärna med köparen förväg!

För att bibehålla den bästa kvaliteten på råvaran bör den paketerade ullen förvaras torrt, gärna också svalt och på pall (för att inte eventuell golvfukt ska tränga igenom säckens botten).

SVENSKA FÅRAVELSFÖRBUNDET

Med finansiering från
VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet

